

Plan van aanpak casus “Transparantie in coronatijd”

Achtergrond

Corona heeft het zorgstelsel sterk onder druk gezet. Daarbij kwamen verschillende kernwaarden van transparantie in enige mate op de achtergrond te staan (zie probleemstelling). Er worden momenteel verschillende onderzoeken uitgevoerd en opgestart die zich richten op de ‘coronaperiode’. Deze onderzoeken zijn voornamelijk praktijk- en ziektegericht, doorgaans met een vrij instrumenteel karakter. Er is, voor zover bekend, nog geen onderzoek dat zich richt op een reflectie op de waarde en het belang van transparantie in de zorg tijdens de coronaperiode.

Probleemstelling

In afgelopen jaren is vanuit de Transparantiemonitor onderzoek verricht op verschillende kernwaarden van transparantie. Bijvoorbeeld op samen beslissen, eigen regie van patiënten (keuzevrijheid) en kwaliteitsverbetering via kwaliteitsregistraties. De regie kwam de laatste jaren steeds meer bij de patiënt te liggen. Tijdens de coronaperiode werden besluiten echter vaak door artsen genomen. Tevens kwam het concept positieve gezondheid meer op de achtergrond te staan en werd ziekte soms niet meer gezien als onderdeel van het leven, maar werden verschillende beperkende maatregelen doorgevoerd om te beschermen tegen ziekte. De kernwaarden van transparantie raakten daarmee gedeeltelijk op de achtergrond tijdens de coronaperiode en andere waarden kwamen meer op de voorgrond. Bijvoorbeeld beschermen van de gezondheid van anderen versus keuzevrijheid. Tegelijkertijd zagen we ook mooie initiatieven gericht op transparantie. Bijvoorbeeld de zeer snelle ontwikkeling van IC-opnames zonder overleg naar aandacht voor keuze over een IC-opname.

Vanuit het gedachtegoed van de Transparantiemonitor is het zeer relevant om in kaart te brengen wat in deze periode is gebeurd op het gebied van transparantie en waarom dit is gebeurd en verschillende vraagstukken hierbij uit te lichten. Bijvoorbeeld: Zijn de veranderingen/verschuivingen van (kern)waarden van transparantie een gevolg van logistieke en praktische uitdagingen, zoals capaciteit? Wat zijn de verschillende perspectieven op (kern)waarden van transparantie in een bijzondere tijd? Wat kunnen we van deze periode leren over de waarde van transparantie en hoe dit is ingebed?

Doelstelling en onderzoeksvragen

Het doel van deze casus is om in kaart te brengen wat er is gebeurd op het gebied van transparantie en haar kernwaarden tijdens de coronaperiode.

De hoofdvraag van deze casus is: *Wat betekent/betekende corona voor transparantie?*

De volgende subvragen worden beantwoord:

- Welke (kern)waarden van transparantie kwamen in het geding ten tijde van corona?
- Als bepaalde (kern)waarden op de achtergrond kwamen te staan, ten gunste van welke andere waarden is dit dan gegaan?
- Hoe zijn keuzes gemaakt c.q. welke prioritering van waarden is hierbij aangehouden?
- Wat zijn verschillende perspectieven op verandering van (kern)waarden van transparantie in coronatijd?
- Wat is de verwachting omtrent de kijk op transparantie; is deze (blijvend) veranderd of veert het weer terug naar de situatie voorafgaand aan corona?
- Wat kunnen we hier van leren voor de toekomst?

Vorm van de casus

De casus wordt uitgewerkt in een rapport. In dit rapport wordt overkoepelend gekeken naar bovenstaande vraagstukken, waarbij tevens wordt ingegaan op drie a vier specifieke situaties (ofwel

kleinere casussen). Bijvoorbeeld het bespreekbaar maken van wel of geen behandeling op de IC of het wel of niet uitstellen van behandeling voor risicopatiënten. De uit te lichten situaties worden gezamenlijk met de klankbordgroep overheidspartijen gekozen (zie ook plan van aanpak).

Plan van aanpak

Voor deze casus gebruiken we verschillende methoden; deskresearch, burgerplatform en individuele interviews. NB. Bij deze casus is het belangrijk om bij de interpretatie van de resultaten rekening te houden met de timing van het onderzoek en de op dat moment actuele situatie rondom corona. Zie ook Figuur 1 voor een tijdslijn.

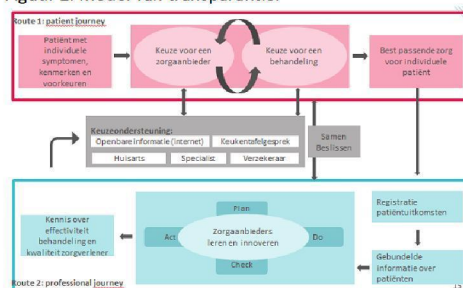
Figuur 1. Tijdslijn van de verschillende onderdelen van de casus.

1. Deskresearch: schetsen van situaties waar kernwaarden van transparantie onder druk stonden

Voor deze casestudie brengen we eerst in kaart in welke specifieke situaties kernwaarden van transparantie zijn aangeraakt door de druk van corona op het zorgstelsel. Dit doen we in overleg met relevante partijen, waaronder de klankbordgroep overheidspartijen. Met hen zullen we ook van gedachten wisselen over de kernwaarden van transparantie die in deze situatie zichtbaar zijn. Het model van transparantie zoals gehanteerd binnen de Transparantiemonitor zal hierbij leidend zijn (zie Figuur 2). Kernwaarden die in dit model zitten zijn bijvoorbeeld keuzevrijheid, eigen regie bij patiënten en goede informatievoorziening om dat te faciliteren. In september 2020 staat daarnaast een webinar gepland, waarin we tevens in gesprek gaan over de verschillende te onderscheiden waarden binnen transparantie.

Figuur 2. Model van transparantie.

2. Burgerplatform: het perspectief van patiënten

Tijdens het burgerplatform gaan we met patiënten in gesprek over de specifieke situaties die in stap 1 zijn vastgesteld. Het gaat hierbij om patiënten die tijdens de coronaperiode zorg nodig hadden. Bijvoorbeeld chronische patiënten en patiënten die enkel digitaal huisartsenzorg hebben ontvangen. Tijdens het burgerplatform worden vragen besproken als: Hoe kijken patiënten naar de prioritering van waarden? Wat hebben zij er van gemerkt? Hoe kijken zij terug op deze periode? Het burgerplatform geeft ook inzicht in eventuele nieuwe informatievragen die zijn ontstaan door de coronaperiode. Bijvoorbeeld of mensen behoefte hebben aan transparantie over kwaliteit van

‘coronazorg’ of (het proces rondom) infectieziekten of welke (kwaliteits)informatie burgers willen hebben in geval van een tweede corona-golf. Bij het burgerplatform worden ook relevante stakeholders betrokken. Patiënten worden benaderd via het Consumentenpanel gezondheidszorg van het Nivel. Bij de uitvoering nemen we de geldende coronamaatregelen in acht en wijken we indien nodig uit naar een (online) alternatief.

3. Interviews

Het laatste onderdeel van deze casus bestaat uit interviews met verschillende partijen, waaronder:

- Individuele artsen (eerste / tweedelijns);
- Kwaliteitsfunctionarissen;
- Koepelorganisaties, zoals FMS, SAZ, en Patiëntenfederatie Nederland en specifieke patiëntenverenigingen;
- Bestuurders, bijvoorbeeld van ziekenhuizen.

Opbrengst

Deze casus geeft inzicht in de waarde van transparantie en voorziet het begrip van een betekenisvolle lading met oog op actuele ontwikkelingen. Hieruit kunnen we lessen trekken voor de toekomst. Ook bieden de resultaten input voor andere evaluaties en projecten, zowel binnen als buiten de Transparantiemonitor.